

Innspill til Etikkutvalget for Statens pensjonsfond utland fra Actis - Rusfeltets samarbeidsorgan

Actis - Rusfeltets samarbeidsorgan er en paraplyorganisasjon for frivillige aktører på rusfeltet. Vi representerer 33 ulike organisasjoner som arbeider med ruspolitikk, forebygging, behandling, pårørendearbeid og oppfølging av mennesker som har eller har hatt avhengighetsproblemer.

Actis jobber for å forebygge og begrense skadene ved bruk av alkohol, narkotika og pengespill. Vårt mål er å være en pådriver for en ansvarlig ruspolitikk i Norge.

På denne bakgrunn ønsker vi å gi våre innspill til etikkutvalgets arbeid.

Skadevirkninger av alkohol

Alkohol, tobakk og andre avhengighetsskapende produkter skaper særlige etiske utfordringer for et investeringsfond. Dette er lovlige produkter i de fleste land, men samtidig er det produkter som er forbundet med betydelige sosiale og helsemessige skadevirkninger.

Verdens helseorganisasjon Global Status Report on Alcohol 2018ⁱ anslår at mer enn 3 millioner mennesker dør årlig av alkoholrelaterte sykdommer og skader. Alkohol er en av de fremste risikofaktorene for tap av friske leveår (DALYs), og det er en av de viktigste dødsårsakene i aldersgruppen 20 til 39 år.

Alkohol skader ikke bare den som drikker, men har også store ringvirkninger for pårørende og samfunnet for øvrig. Dette gjelder ikke minst barn og unge. Committee of the Rights of the Child peker på at samfunnet har et særlig ansvar for å beskytte barn mot bruk av alkohol og eksponering for alkoholmarkedsføring. Alkoholskadene bidrar også til større sosiale forskjeller i helse. Verdens helseorganisasjon viser til at mennesker med

Actis - Rusfeltets
 Åpningstid sentralbord:
 Samarbeidsorgan Telefon 23 21 45 00 09.00 - 14.30
 (sommertid)
 Org nr. 971437790 actis@actis.no 09.00 - 15.00

Torggata 1, 0181 Oslo

(vintertid)

lavere sosioøkonomisk status opplever flere negative konsekvenser av alkoholbruken. Dette gjør det vanskeligere å nå bærekraftsmålet om å redusere ulikheter.

Forskningen har ikke kunnet påvise noen trygg nedre grense for alkoholbruk. Kunnskapen om sammenhengen mellom alkohol og kreft viser at alkohol er en risikofaktor, og at skadene ikke bare er knyttet til høyt konsum eller beruselse. Nyere studier har også svekket troen på at alkohol har en beskyttende effekt på hjerte- og karsykdommer.

Alkohol er en betydelig risikofaktor for ikke-smittsomme sykdommer. Verdens helseorganisasjon anslår at halvparten av alkoholrelatert sykkelighet er knyttet til ikke-smittsomme sykdommer og psykiske lidelser. Alkohol er derfor en av faktorene man må påvirke dersom man skal nå bærekraftsmål 3.4 om reduksjon i ikke-smittsomme sykdommer.

En stor andel av den samlede alkoholomsetningen er knyttet til problematisk bruk. En liten gruppe storkonsumenter står for en stor del av det samlede forbruket. Man anslår at 10 prosent av forbrukerne drikker halvparten av alkoholen. Denne gruppen har forhøyet risiko for å oppleve skadevirkninger fra bruken. Mye av alkoholen drikkes også i høykonsumsituasjoner der det er forhøyet risiko for skader. En britisk studie¹¹ fra 2018 anslår at 68 % av inntektene i alkoholmarkedet kommer fra personer som har et risikabelt alkoholforbruk.

Alkohol og utvikling

Avhengighetsskapende produkter skader helse og sosial utvikling både i vårt eget land og globalt. Dette blir særlig påtrengende i mange av de «nye» markedene i Afrika og Asia, der det politiske rammeverket er svakt og det sosiale sikkerhetsnett er dårlig utbygd.

Internasjonale alkoholprodusenter har selv identifisert Afrika og Asia som viktige satsingsområder fremover. Industrien markedsfører produktene sine overfor nye brukergrupper i fattige land der alkohol ikke er del av den tradisjonelle kulturen. Samtidig arbeider de aktivt overfor nasjonale myndigheter mange steder for å hindre folkehelselovgivning som skader deres økonomiske interesser.

Actis - Rusfeltets
Åpningstid sentralbord:
Samarbeidsorgan Telefon 23 21 45 00 09.00 - 14.30
(sommertid)
Org nr. 971437790 actis@actis.no 09.00 - 15.00

Torggata 1, 0181 Oslo

(vintertid)

Regjeringens strategi for bekjempelse av ikke-smittsomme sykdommer i utviklingspolitikken trekker fram alkohol som en av de sentrale risikofaktorene for ikke-smittsomme sykdommer. Strategien peker på sterkere regulering og beskatning av alkohol som viktige virkemidler for å redusere alkoholskadene. Det vil lett oppstå konflikter mellom alkoholindustriens økonomiske interesser og sentrale sosiale, helsepolitiske og utviklingspolitiske mål.

Andre avhengighetsskapende produkter

Statens pensjonsfond utland har tidligere valgt å trekke seg ut av den fremvoksende cannabisindustrien i Nord-Amerika. I disse områdene er cannabisproduksjon lovlig både til såkalt rekreasjonsbruk og medisinsk bruk, selv om cannabis er strengt regulert og forbudt i henhold til FNs narkotikakonvensjoner, som Norge og de fleste andre land har signert. Flere av cannabisselskapene har ambisjoner om å skape et globalt cannabismarked, i strid med de internasjonale narkotikakonvensjonene. Industriens interesser bidrar dermed til å fremme politikk som er i strid med Norges internasjonale mål. På denne bakgrunn mener vi at SPU ikke bør investere i selskaper som produserer cannabis til såkalt rekreasjonsbruk. Den internasjonale spillindustrien har mange likhetstrekk med alkohol- og tobakksindustrien. Problemspilling har en rekke sosiale og helsemessige skadevirkninger både for spilleren selv og for pårørende. Spillindustrien henter en uforholdsmessig stor andel av inntektene sine fra en liten gruppe storspillere, og de driver aggressiv markedsføring av produktene sine. Vi ser også at en rekke spill-selskaper driver ulovlig markedsføring i Norge. Dette tilsier at investeringer i spillindustrien bør være gjenstand for grundige etiske vurderinger.

Internasjonale rammeverk

Det globale tobakksfeltet er regulert av rammekonvensjonen for tobakkskontroll. Narkotiske stoffer er regulerte i de tre internasjonale narkotikakonvensjonene. Det manglende rammeverket på alkoholfeltet er en anomali, men de senere årene er det kommet på plass en rekke sentrale dokumenter på alkoholområdet. Verdens helseorganisasjon har utarbeidet en global alkoholstrategi og en global handlingsplan mot ikke-smittsomme

Actis - Rusfeltets
Åpningstid sentralbord:
Samarbeidsorgan Telefon 23 21 45 00 09.00 - 14.30
(sommertid)
Org nr. 971437790 actis@actis.no 09.00 - 15.00

Torggata 1, 0181 Oslo

(vintertid)

sykdommer der alkohol er identifisert som en av de sentrale risikofaktorene. Målet om å forebygge alkoholskader og ikke-smittsomme sykdommer er også nedfelt i FNs bærekraftsmål.

Konklusjon

I kraft av sin størrelse er Statens pensjonsfond utland en viktig utenrikspolitisk aktør. Fondets investeringer kan bidra til å understøtte eller undergrave norske utenrikspolitiske prioriteringer. Det er et mål at norske aktører skal trekke i samme retning i utviklingspolitikken.

Actis mener at investeringer i alkoholindustrien kan undergrave sentrale politiske mål, og at alkohol derfor bør utelukkes fra SPU. Vi mener det var riktig av SPU å trekke seg ut av cannabisindustrien, og vi mener det er nødvendig med en grundig etisk vurdering av investeringer i spillindustrien.

Med vennlig hilsen

Pernille Huseby
Generalsekretær, Actis

ⁱ <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312318/WHO-MSD-MSB-18.2-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ⁱⁱ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/add.14386>

Actis - Rusfeltets
Åpningstid sentralbord:
Samarbeidsorgan Telefon 23 21 45 00 09.00 - 14.30
(sommertid)
Org nr. 971437790 actis@actis.no 09.00 - 15.00

Torggata 1, 0181 Oslo

(vintertid)